

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΛΑΤΩΝΟΣ - Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΙΤΗΣ

Υποέργο 1 «Εκπαίδευση Ενηλίκων»

Δράση 1 «Εκπαιδευτικά προγράμματα βραχείας διάρκειας για ενήλικες πολίτες»

Π 1.1.1 Προγράμματα σπουδών ενηλίκων

4^{ος} κύκλος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

Σεπτέμβριος 2013 – Δεκέμβριος 2013

Αθήνα 2013

«Ακαδημία Πλάτωνος - Η Πολιτεία και ο Πολίτης», MIS 364499
Δράση 1 «Εκπαιδευτικά προγράμματα βραχείας διάρκειας για ενήλικες πολίτες»
Π 1.1.1 Προγράμματα σπουδών ενηλίκων

Σελίδα 2 από 27

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εικόνα Εγγράφου

Αριθμός Παραδοτέου	Π 1.1.1
Τίτλος Παραδοτέου	Προγράμματα σπουδών ενηλίκων
Αριθμός Πακέτου Εργασίας	ΠΕ 1.1
Τίτλος Πακέτου Εργασίας	Σχεδιασμός και Προγραμματισμός Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
Υποέργο	1- Εκπαίδευση Ενηλίκων
Δράση	1 - Εκπαιδευτικά προγράμματα βραχείας διάρκειας για ενήλικες πολίτες
Πράξη	2 – Η Πολιτεία και ο Πολίτης
Μήνας Συμβατικής Παράδοσης	Ιούλιος 2013
Ημερομηνία Ολοκλήρωσης	31/07/2013
Κατάσταση	Τελική
Έκδοση	1
Σελίδες	27

«Ακαδημία Πλάτωνος - Η Πολιτεία και ο Πολίτης», MIS 364499
Δράση 1 «Εκπαιδευτικά προγράμματα βραχείας διάρκειας για ενήλικες πολίτες»
Π 1.1.1 Προγράμματα σπουδών ενηλίκων

Σελίδα 4 από 27

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πίνακας περιεχομένων

Εικόνα Εγγράφου.....	3
Εισαγωγή	7
1. Θεματικό Πεδίο 1: Φιλοσοφία και σύγχρονη προοπτική.....	9
1.1. Φιλοσοφία, οικονομία και πολιτική: Αντινομίες και προοπτικές	9
1.2. Αξίες, κοινωνική συνύπαρξη και αισθητική.....	10
1.3. Σύγχρονα ψυχολογικά αδιέξοδα και οι απαντήσεις της φιλοσοφίας.....	11
1.4. Φιλοσοφία και γλώσσα.....	12
2. Θεματικό Πεδίο 2: Επιστήμες και τεχνολογία	13
2.1. Φυσικά φαινόμενα: Ερμηνείες και σύγχρονη προβληματική.....	13
2.2. Από το Big-bang στο σήμερα.....	14
2.3. Ηθική και επιστήμη: Βιοηθική και εξέλιξη της επιστήμης.....	15
2.4. Πληροφορική και ψηφιακή τεχνολογία.....	15
3. Θεματικό Πεδίο 3: Πολιτισμός και δημιουργία	17
3.1. Η αισθητική ως ζητούμενο δημιουργίας	17
3.2. Χώρος και κοινωνικές σχέσεις: Παρεμβάσεις και αναδιατάξεις	18
3.3. Ο πολιτισμός στην καθημερινότητα	19
3.4. Τεκμήρια πολιτισμού: Μνήμη και προοπτική.....	21
4. Θεματικό Πεδίο 4: Η Πολιτεία και Πολίτης.....	23
4.1. Ιδανική Πολιτεία. Ουτοπία;	23
4.2. Από τον πολίτη της πόλης-κράτους στο σύγχρονο πολίτη	24
4.3. Αρχές και αξίες της πολιτειακής παιδείας.....	25
4.4. Η τέχνη (;) του κυβερνάν	26

Σελίδα 5 από 27

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

«Ακαδημία Πλάτωνος - Η Πολιτεία και ο Πολίτης», MIS 364499
Δράση 1 «Εκπαιδευτικά προγράμματα βραχείας διάρκειας για ενήλικες πολίτες»
Π 1.1.1 Προγράμματα σπουδών ενηλίκων

Σελίδα 6 από 27

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εισαγωγή

Στο διάστημα Σεπτέμβριος έως Δεκέμβριος 2013 προγραμματίζεται ο 4^{ος} κύκλος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Υποέργου 1 «Εκπαίδευση Ενηλίκων», Δράση 1 «Εκπαιδευτικά προγράμματα βραχείας διάρκειας για ενήλικες πολίτες», στο πλαίσιο του Έργου «Ακαδημία Πλάτωνος - Η Πολιτεία και ο Πολίτης». Τα εν λόγω εκπαιδευτικά προγράμματα έχουν ως αντικείμενο τη φιλοσοφία και το ρόλο της στον πολιτισμό, στο κοινωνικό σύστημα αξιών και στην καθημερινή ζωή. Στοχεύουν δε στην καλλιέργεια γνωστικών και αναλυτικών δεξιοτήτων των πολιτών και στην ενίσχυση της συμμετοχής τους στο κοινωνικό, πολιτικό, οικονομικό και πολιτιστικό γίνεσθαι. Με την υλοποίηση των προγραμμάτων επιδιώκεται επίσης η ανάδειξη μορφών πολιτιστικής παρέμβασης και δημιουργίας που θα συνδράμουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και στην ενδυνάμωση των σχέσεων ανάμεσα σε πολίτες και πολιτεία. Για την υλοποίηση αυτών των σκοπών αξιοποιείται ο φιλοσοφικός στοχασμός και η πλούσια γνωστική παρακαταθήκη της Πλατωνικής σκέψης. Η επικαιροποίηση του σχετικού φιλοσοφικού στοχασμού δεν παρέχει μόνο εργαλεία για την αντιμετώπιση άμεσων και πιεστικών συλλογικών προβλημάτων. Διαμορφώνει παράλληλα όρους για νοητικά εναργέστερες επεξεργασίες των σύνθετων κοινωνικοπολιτικών προβλημάτων που ανακύπτουν στο σύγχρονο κόσμο. Στο πλαίσιο του 4^{ου} κύκλου των προγραμμάτων εκπαίδευσης ακολουθήθηκε το Πρόγραμμα σπουδών ενηλίκων του 3^{ου} κύκλου, και ειδικότερα ενεργοποιήθηκαν τα εξής τέσσερα (4) «Θεματικά Πεδία»:

1. Θεματικό Πεδίο: Φιλοσοφία & Σύγχρονη Προοπτική.
2. Θεματικό Πεδίο: Επιστήμες & Τεχνολογία.
3. Θεματικό Πεδίο: Πολιτισμός & Δημιουργία.
4. Θεματικό Πεδίο: Πολίτης & Πολιτεία.

Καθένα από τα «Θεματικά Πεδία» περιλαμβάνει εβδομαδιαίες διαλέξεις, επιτόπια μαθήματα/ξεναγήσεις και εργαστήρια (workshops). Έμφαση δίνεται στη διαλεκτική παράθεση και βιωματική κατάκτηση της γνώσης, καθώς και στη σύνδεσή της με τη σύγχρονη πραγματικότητα. Οι εβδομαδιαίες διαλέξεις διαρθρώνονται βάσει επιμέρους ενοτήτων τις οποίες αξιοποιούν οι εκπαιδευόμενοι/ες προκειμένου να καταρτίζουν το ατομικό τους πρόγραμμα

Σελίδα 7 από 27

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

σπουδών. Επιλέγουν και παρακολουθούν δηλαδή ένα πλήρες «Θεματικό Πεδίο» ή μία ή περισσότερες «Θεματικές Ενότητες» από ένα ή περισσότερα «Θεματικά Πεδία».

Οι διδάσκοντες/ουσες των προγραμμάτων είναι ειδικευμένοι επιστήμονες κάτοχοι διδακτορικού τίτλου, μέλη ΔΕΠ Πανεπιστημίων και επιστήμονες Ερευνητικών Ιδρυμάτων, καθώς και διακεκριμένοι διανοητές/καλλιτέχνες.

1. Θεματικό Πεδίο 1: Φιλοσοφία και σύγχρονη προοπτική

Στο πλαίσιο του εν λόγω Θεματικού Πεδίου επιχειρείται να διαγνωσθούν συνεισφορές του φιλοσοφικού στοχασμού στο ιστορικό σήμερα. Πεδία της σύγχρονης κοινωνικής συνεργασίας και διαμάχης, όπως αυτά της οικονομίας, της πολιτικής και του πολιτισμού, προσεγγίζονται υπό τη φιλοσοφική οπτική του Πλάτωνα και άλλων σημαντικών εκπροσώπων της αρχαίας ελληνικής παράδοσης με στόχο να διαμορφωθούν όροι για σύνθετες ή και πρωτότυπες προσεγγίσεις. Είναι εφικτή η συμπερίληψη συστημάτων σκέψης που σφυρηλατήθηκαν αιώνες πριν σε συλλογιστικές οι οποίες διαμορφώνονται στο πλαίσιο του σημερινού διεθνοποιημένου περιγυρου; Μπορούμε να αντλήσουμε γνωστική ωφέλεια από την παρακαταθήκη του φιλοσοφικού στοχασμού στη διαπραγμάτευση ζητημάτων που αναφύονται με κρίσιμους όρους στο σύγχρονο κόσμο; Μπορούν να προκληθούν απτές ωφέλειες από την επίπονη αυτή γνωστική άσκηση επικαιροποίησης ή μεταφοράς του φιλοσοφικού στοχασμού στον ενεστώτα χρόνο; Τι όρια ή ευκαιρίες ανακύπτουν από την επίπονη, αλλά εξόχως θελκτική, αυτή νοητική βάσανο; Η απάντηση των ερωτημάτων αυτών συνδέεται άρρηκτα με την υπαρξιακή αγωνία που διαμορφώνεται στο πλαίσιο των σύγχρονων κοινωνιών της διακινδύνευσης, της αβεβαιότητας και της νοηματικής αποσάρθρωσης. Ενδεχομένως η γνωστική αξιοποίηση της πλατωνικής φιλοσοφίας να μην αποφέρει τα θεαματικά αποτελέσματα που αιτείται ο σύγχρονος εργαλειακός λόγος. Χωρίς αυτή, ωστόσο, η αντιμετώπισή τους δεν μπορεί παρά να είναι λειψή και ανυπόφορα «τεχνοκρατική». Το θεματικό πεδίο αποτελείται από τις εξής 4 θεματικές ενότητες:

1.1. Φιλοσοφία, οικονομία και πολιτική: Αντινομίες και προοπτικές

Η εν λόγω Θεματική Ενότητα είναι αφιερωμένη στην αναζήτηση των φιλοσοφικών και ιστορικών θεμελίων για την ανάδυση της σύγχρονης «κοινωνίας της αγοράς» και της επιχειρηματικής δράσης που τη διαμορφώνει. Η μετάβαση στη νεωτερικότητα εγκαινιάζει ιστορική περίοδο με πρωτόφαντες αλλαγές στους τρόπους παραγωγής και αναπαραγωγής των κοινωνιών, καθώς και στις πολιτικές που διαμορφώνονται στο πλαίσιο αυτών των μετασχηματισμών. Ιδεολογικές εκλογικεύσεις και δικαιολογήσεις των εξελίξεων οι οποίες λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της νεωτερικότητας, άμεσα διασυνδεδεμένες με έννοιες όπως αυτές της ιδιοκτησίας, της ελευθερίας και

Σελίδα 9 από 27

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

της ισότητας, αποτελούν επίσης πεδίο συστηματικού προβληματισμού. Η ιστορική και φιλοσοφική επισκόπηση αυτών των κολοσσιαίων μετασχηματισμών αποτελεί αναγκαίο όρο ώστε να καταστεί εφικτή η νοητική διαχείριση των σύγχρονων εξελίξεων στις διεθνοποιημένες κεφαλαιοκρατικές οικονομίες. Αποτελεί επίσης αναγκαία προϋπόθεση ώστε να γίνουν αντιληπτές οι συνοδευόμενες επιπτώσεις του σύγχρονου οικονομικού πράττειν στα διασυνδεδεμένα με αυτό πεδία της πολιτικής και της οικονομίας. Η αποδυνάμωση των «εθνών-κρατών, η ισχυροποίηση της θέσης υπερεθνικών «παικτών» στις σύνθετες διαδικασίες διαμόρφωσης και υλοποίησης της κρατικής πολιτικής, η ρευστοποίηση ή και εξάλειψη πολιτικών ταυτοτήτων, καθώς και τα ακατάσχετα «ελλείμματα δημοκρατίας» που παρατηρούνται σε εθνικούς ή υπερ-εθνικούς θεσμούς συνθέτουν κρίσιμα ζητήματα με σημαντικές όσο και άδηλες προεκτάσεις. Ο φιλοσοφικός στοχασμός για τα εν λόγω προβλήματα προτείνεται ως αναντικατάστατη γνωστική σκευή ιδίως εάν πρόκειται να αναμετρηθεί κανείς με την οξεία κοινωνικοοικονομική κρίση που μαστίζει τις σύγχρονες κοινωνίες.

1.2. Αξίες, κοινωνική συνύπαρξη και αισθητική

Στο πλαίσιο της εν λόγω Θεματικής Ενότητας εξετάζεται το σύνθετο πλέγμα σχέσεων ανάμεσα στις αξίες, στην κοινωνική συνύπαρξη και στην αισθητική. Η αναπαραγωγή των κοινωνιών, διεργασία η οποία αναφέρεται σε υλικά και πολιτισμικά προϊόντα, συνδέεται με συγκεκριμένες κάθε φορά επιλογές και προτιμήσεις με τις οποίες διαχωρίζεται το αισθητικά αποδεκτό από το απαράδεκτο και το ηθικά ζητούμενο από το καταδικαστέο. Ποιες αξίες αναγνωρίζονται ως «οικουμενικές» ή επιβεβλημένες να διαφυλάσσονται και να προάγονται; Πως οι αξίες αυτές διαμορφώνουν και διαμορφώνονται από την ιστορική δυναμική της κοινωνικής συνύπαρξης; Πως οι αισθητικοί κανόνες και τα συνοδευτικά πρότυπα επενεργούν στην κοινωνική συνύπαρξη; Πως επιδρά η τέχνη στην αναπαραγωγή κοινωνικών σχέσεων, αξιακών κωδικοποιήσεων και ιδεολογικών σχηματισμών; Η επεξεργασία αυτών των ερωτημάτων διενεργείται με τη συστηματική εξέταση της φιλοσοφίας του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη σχετικά με την τέχνη, το ωραίο και την αισθητική, προκειμένου κατόπιν να εξεταστούν σύγχρονες προσεγγίσεις για την τέχνη και την κοινωνική παραγωγή της. Στο επίκεντρο του προβληματισμού τίθεται η

Σελίδα 10 από 27

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ηθική αξία της τέχνης στον Πλάτωνα και η έννοια του ωραίου, η μίμηση και η γνωστική αξία των μιμητικών τεχνών στον Αριστοτέλη, καθώς και η σχέση ανάμεσα στην τέχνη και στην πραγματικότητα. Στο σύγχρονα συμφραζόμενα η σχέση ανάμεσα στις αξίες, στην κοινωνική συνύπαρξη και στην αισθητική εξετάζεται με αναφορές στις σύγχρονες εικαστικές τέχνες, το κινηματογράφο και την επονομαζόμενη ως ποπ κουλτούρα (pop culture).

1.3. Σύγχρονα ψυχολογικά αδιέξοδα και οι απαντήσεις της φιλοσοφίας

Η κρίση νοήματος, η ψυχολογική απομόνωση και ανασφάλεια που ενδημούν σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο στην καθημερινότητα των σύγχρονων κοινωνιών αποτελούν αντικείμενα ανάλυσης στο πλαίσιο της εν λόγω Θεματικής Ενότητας. Η προσέγγιση αυτών των ζητημάτων θέτει από φιλοσοφική σκοπιά το ζήτημα του «ευ ζειν», συνθήκη η οποία δεν επαφίεται σε εξωτερικούς τυχαίους παράγοντες αλλά ανακύπτει ως σκόπιμο και συνειδητό ενέργημα συντονισμού και εξισορρόπησης σώματος και ψυχής, ατόμου και κοινωνικού περιγύρου, έτσι ώστε να αποτρέπεται η εμφάνιση ψυχολογικών αδιεξόδων και κρίσεων. Το αίτημα να προσεγγισθεί με συστηματικό τρόπο η πολυδιάστατη δέσμη των θεμάτων που ανακύπτουν στο πλαίσιο αυτής της προβληματικής που επιχειρεί να αντιμετωπίσει από κοινού ψυχή και σώμα, άτομο και κοινωνία, οδηγεί αναπόδραστα σε διεπιστημονικές προσεγγίσεις έτσι ώστε να φωτιστούν ποικίλες πλευρές και διαστάσεις. Γνωστικές εξειδικεύσεις στο χώρο της φιλοσοφίας, της (κοινωνικής) ψυχολογίας, και της ιστορίας των ιδεών, συνδυάζονται ώστε να αναδειχθούν οι συνεισφορές του επιστημονικού στοχασμού στην αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων. Από τους Προσωκρατικούς, τον Σωκράτη, τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη, μέχρι τις σύγχρονες προσεγγίσεις του υπαρξισμού (Σάρτρ) και της ψυχολογίας (Φρόυντ, Λακάν), η νοητική βάσανος βρίσκεται σε διαρκή διάλογο με τα υπαρξιακά ζητήματα που τίθενται σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο και τα οποία αναμφίβολα ανακύπτουν με οξύτητα στο σύγχρονο κόσμο. Η κρίση νοήματος, η ψυχολογική απομόνωση και ανασφάλεια του σύγχρονου πολίτη, η αποσάρθρωση των συλλογικών ταυτοτήτων στις σύγχρονες «κοινωνίες χωρίς κέντρο» αποτελούν πλέον δομικά τους στοιχεία με καταλυτικές επιδράσεις στη διαμόρφωση των όποιων συλλογικών σχεδιασμών και επιδιώξεων. Με τη συνδρομή της φιλοσοφικής σκέψης επιχειρείται να ενεργοποιηθούν νοηματικοί και γνωστικοί πόροι που θα συντρέξουν έναν γόνιμο προβληματισμό αναφορικά με αυτά τα ζητήματα.

Σελίδα 11 από 27

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1.4. Φιλοσοφία και γλώσσα

Η γλώσσα ως κοινωνική μορφή παραγωγής νοήματος και πολιτισμικής έκφρασης αποτελεί αντικείμενο εκτεταμένου διεπιστημονικού στοχασμού. Ο λόγος αυτής της ενασχόλησης συνδέεται με την πρωταρχικής σημασίας λειτουργία της γλώσσας στην κατασκευή του κοινωνικού κόσμου και των νοηματικών του προσλήψεων στις ποικίλες εκδοχές του. Η γλώσσα, μακράν του να συνιστά απλώς αγωγό μεταφοράς πληροφορίας ή αντανάκλαση ενός δεδομένου όσο και «αντικειμενικού» κοινωνικού υπάρχοντος, αποτελεί μηχανισμό παραγωγής νοήματος, συμβολικής διάδρασης και παραγωγής λόγων (discourses) με τους οποίους επιτυγχάνονται ανταγωνιστικές μορφές θέασης και αντιληπτικής πλαισίωσης της «πραγματικότητας». Σχήματα μεταφοράς, γλωσσικές επινοήσεις, εκφραστικές τεχνοτροπίες και ιδιωματικές εξειδικεύσεις αποτελούν ενδεικτικές διαστάσεις της παρεμβατικής λειτουργίας της γλώσσας στην κατασκευή του κοινωνικού κόσμου. Στο πλαίσιο της εν λόγω Θεματικής Ενότητας αξιοποιείται ο εξαιρετικά πλούσιος φιλοσοφικός στοχασμός για τα σχετικά ζητήματα με στόχο να αναπτυχθούν προβληματισμοί για την κρίσιμη ιδεολογική και πολιτική σημασία της γλώσσας και των σχέσεων εξουσίας που παράγονται, επικυρώνονται ή ανατρέπονται στο πλαίσιο της. Από τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη και την εξέταση της ρητορικής, μέχρι τις σύγχρονες προσεγγίσεις των Wittgenstein, Austin και Searle, εμποπτεύονται οι σύνθετες προσεγγίσεις στην ανάλυση της γλώσσας ως μηχανισμός συγκρότησης ιεραρχικών σχέσεων και σχέσεων εξουσίας, ρητορικών κατεξουσιάσεων και ιδεολογικών σχηματισμών.

Σελίδα 12 από 27

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

2. Θεματικό Πεδίο 2: Επιστήμες και τεχνολογία

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου «Θεματικού Πεδίου» επιχειρείται να προσεγγισθούν ζητήματα που άπτονται της ίδιας της επιστήμης ως πρακτικής ανάγνωσης και ερμηνείας του φυσικού κόσμου. Οι επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις εκτός από τις ποικίλες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές επιπτώσεις τους εγείρουν ταυτόχρονα μείζονα ηθικά και αξιακά ζητήματα καθώς αντανακλούν ευρύτερες κοινωνικές επιλογές και διεργασίες. Η επιστημονική γνώση δεν διενεργείται σε κοινωνικό κενό, αλλά παράγεται σε συγκεκριμένα ιστορικά συμφραζόμενα. Έχει τις συνθήκες ύπαρξης και παραγωγής της και διαμορφώνει συγκεκριμένους τρόπους «ανάγνωσης» της κοινωνικής και φυσικής πραγματικότητας. Στόχος των Θεματικών Ενοτήτων του συγκεκριμένου Θεματικού Πεδίου είναι η πραγμάτευση της επιστήμης ως μέσου περιγραφής και ερμηνείας του φυσικού και κοινωνικού κόσμου η οποία υπακούει ακριβώς σε συγκεκριμένους κανόνες εσωτερικής δόμησης και εγκυρότητας, αλλά ταυτόχρονα συνδέεται με –ή απολήγει σε- ευρύτερες αξιακές και κοινωνικοπολιτικές παραμέτρους. Στο πλαίσιο αυτό, ζητήματα όπως αυτά των φυσικών φαινομένων και των επιπτώσεών τους, των τεχνολογικών επιτευγμάτων και της σύγχρονης πληροφορικής τεχνολογίας, αλλά και κρίσιμα ερωτήματα βιο-ηθικής τάξης, αποτελούν πεδία στα οποία οφείλει ο κριτικός στοχασμός να ενσκήπτει αδιάλειπτα και με τη δέουσα επιστημονική ευθύνη. Το «Θεματικό Πεδίο» αποτελείται από τις εξής 4 θεματικές ενότητες:

2.1. Φυσικά φαινόμενα: Ερμηνείες και σύγχρονη προβληματική

Αντικείμενο στην εν λόγω Θεματική Ενότητα είναι ο περί της φύσεως φιλοσοφικός στοχασμός που εκκινεί με την περιέργεια για τη σύνθεση του σύμπαντος που περιβάλλει την ανθρώπινη ύπαρξη. Τα φυσικά φαινόμενα, το πλανητικό και ηλιακό σύστημα, οι αστέρες, η γη, το νερό, τα πετρώματα, τα ηφαίστεια, οι σεισμικές δονήσεις και τα ποικίλα οικοσυστήματα, αποτελούν περιοχές ενδιαφέροντος με κρίσιμες απολήξεις στη λειτουργία των σύγχρονων κοινωνιών. Τεκμήριο αυτής της κρισιμότητας είναι η ολοένα και

Σελίδα 13 από 27

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

εντεινόμενη στις τελευταίες δεκαετίες ενασχόληση με το περιβάλλον και την οικονομική ανάπτυξη ως αντικρουόμενων ή, τουλάχιστο, μη εναρμονιζόμενων πάντα μεταξύ τους στόχων. Στο πλαίσιο αυτό, η συζήτηση για την αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ηλιακή, αιολική, γεωθερμική, υδροηλεκτρική) αποκτά επίκαιρο όσο και κρίσιμο χαρακτήρα, ιδίως εάν συνυπολογιστεί ο διάχυτος φόβος που έχει εκλυθεί από πρόσφατα ατυχήματα σε εργοστάσια παραγωγής πυρηνικής ενέργειας. Ο περί της φύσης φιλοσοφικός στοχασμός είναι εξαιρετικά πλούσιος και θέλγει σε συνεχή διάλογο. Σημαντικές εκφράσεις της αρχαιοελληνικής κοσμοθεωρίας για τη φύση, όπως αυτές διαμορφώνονται από προσωκρατικούς φιλοσόφους, την Πλατωνική σκέψη και αυτήν του Αριστοτέλη, μέχρι τις νεότερες προσεγγίσεις (Γαλιλαίος, Νεύτωνας, Χέγκελ) συνιστούν corpus φιλοσοφικού στοχασμού αναγκαίου για την κατανόηση και αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες κοινωνίες.

2.2. Από το Big-bang στο σήμερα

Πως γίνεται αντιληπτή η αρχή του Σύμπαντος; Τι εικάζεται για το Big Bang, τη μεγάλη έκρηξη; Ποια υπήρξε η εξέλιξη και η δομή του Σύμπαντος από τότε μέχρι σήμερα; Τα ερωτήματα αυτά αποτελούν τους βασικούς άξονες προβληματισμού ο οποίος αναπτύσσεται στο πλαίσιο της συγκεκριμένης Θεματικής Ενότητας. Στις ειδικότερες αναζητήσεις περιλαμβάνονται περιγραφές και θεωρητικές επεξηγήσεις για τη δημιουργία του ηλιακού συστήματος, τις «μαύρες τρύπες», αλλά και τα σημαντικά συμβάντα που σημειώθηκαν τον 20^ο αιώνα στη Σιβηρία (Tunguskha & Sikhote). Η εξέλιξη και η δομή του Σύμπαντος επισκοπείται με αναφορά στη θεωρία της σχετικότητας και σε εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της σύγχρονης κοσμολογίας. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζεται το ζήτημα του χρόνου, καθώς και τα στάδια στη δημιουργία και εξέλιξη των άστρων.

Σελίδα 14 από 27

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

2.3. Ηθική και επιστήμη: Βιοηθική και εξέλιξη της επιστήμης

Η επιστήμη δεν αποτελεί αξιολογικά ουδέτερη κοινωνική δραστηριότητα, αλλά έχει συγκεκριμένες ιστορικές αναφορές και αξιακές προϋποθέσεις. Στη διαδικασία παραγωγής της επιστημονικής γνώσης και πράξης υπεισέρχονται μείζονα ηθικά διλλήματα καθώς οι επιδιωκόμενες στοχεύσεις βρίσκονται σε συνεχή διαπραγμάτευση με αξιακές παραμέτρους που συγκροτούν την κοινωνική συνύπαρξη και δυναμική. Ορατό πεδίο ανάδειξης αυτών των διλημάτων και των σύνθετων κοινωνικών καθορισμών που συντρέχουν αποτελεί η τεχνολογία και τα επιτεύγματά της, όσο και οι επιστημονικές εξελίξεις που άπτονται άμεσα του ανθρώπου ως έμβιου όντος. Πως οριοθετείται το επιστημονικά και ηθικά επιτρεπτό από το καταδικαστέο; Ποια τα όρια της ανθρώπινης παρέμβασης σε διάφορες φάσεις του ανθρώπινου βίου; Τι νομικά ζητήματα ανακύπτουν στο πλαίσιο των σύγχρονων επιστημονικών και τεχνολογικών εξελίξεων και ποιες πιθανές απαντήσεις μπορούν να προσφερθούν; Στο πλαίσιο αυτής της συλλογιστικής στόχος στην εν λόγω Θεματική Ενότητα είναι η ανάπτυξη ενός προβληματισμού για τα κρίσιμα ζητήματα που καλείται να αντιμετωπίσει ο σύγχρονος κόσμος, καθώς και για τους σύνθετους τρόπους με τους οποίους η επιστήμη επηρεάζει τις αντιληπτικές διόπτρες κατανόησης και αξιολόγησης των κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων.

2.4. Πληροφορική και ψηφιακή τεχνολογία

Σκοπός αυτής της Θεματικής Ενότητας είναι να εισάγει κριτικά σε ζητήματα που ανακύπτουν σε πλείστες περιοχές της κοινωνικής συνύπαρξης σε παγκόσμιο επίπεδο από τη χρήση τεχνολογιών της πληροφορικής και της ψηφιακής τεχνολογίας. Η ασύλληπτη μέχρι πριν από μερικές δεκαετίες μεταβίβαση και ανταλλαγή πληροφοριών με την ανάπτυξη του διαδικτύου (internet) επέφερε τεκτονικές αλλαγές στους τρόπους επικοινωνίας, αλλά και στην αντιληπτική πλαισίωση του κόσμου και των δυνατικών του κατευθύνσεων. Ήδη σε επίπεδο πολιτικής ρύθμισης και οργάνωσης οι απόψεις για τη δυνατότητα οργανωτικών τύπων άμεσης δημοκρατίας με την εκτεταμένη χρήση του διαδικτύου πυροδοτεί ατέρμονες αντιπαραθέσεις

Σελίδα 15 από 27

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

σχετικά με τις παράπλευρες επιπτώσεις μιας τέτοιας εξέλιξης ή τις πραγματικές προϋποθέσεις που συντρέχουν για την υλοποίησή της. Στα σύγχρονα ζητήματα που προκαλούν αντιπαραθέσεις συγκαταλέγεται επίσης και αυτό της παραγωγής λογισμικού (software), των βασικών δηλαδή εργαλείων χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών (hardware), και των αθέατων συχνά επιπτώσεων ή παραδοχών που συγκαλύπτονται πίσω από νομικές μορφές και εμπορικές λειτουργίες. Ειδικότερες περιοχές ανάλυσης διαμορφώνουν ζητήματα όπως αυτό των πνευματικών δικαιωμάτων στο σύγχρονο κόσμο της ταχύτητας και ανεξέλεγκτης εν πολλοίς διακίνησης ψηφιακού υλικού, των ατομικών δικαιωμάτων και των δυνητικών κινδύνων που ελλοχεύουν σε πρακτικές κρυφής και ανομολόγητης επιτήρησης επιλογών και προτιμήσεων, οι διαδραστικές πρακτικές που αναπτύσσονται σε τεχνολογίες διαδικτύου όπως τα επονομαζόμενα μέσα «κοινωνικής δικτύωσης» (social media) και η σημασία τους σε σειρά εκφάνσεις της κοινωνικής και πολιτικής σφαίρας, καθώς τα αναδυόμενα επιχειρηματικά μοντέλα που συνοδεύουν την παραγωγή λογισμικού είτε σε «ανοικτή» (open source) είτε σε ιδιόκτητη (proprietary) μορφή.

3. Θεματικό Πεδίο 3: Πολιτισμός και δημιουργία

Οι πρακτικές πολιτισμού και διαχείρισης των προϊόντων του αποτελούν ζητήματα εκτεταμένου διεπιστημονικού προβληματισμού. Μελέτες με έμφαση σε ζητήματα αισθητικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας, σε ζητήματα χώρου και οικιστικής ανάπτυξης, αλλά και εργασίες σχετικά με τις ποικίλες διαστάσεις που συνεπάγεται η διαχείριση της συλλογικής μνήμης και πολιτιστικής κληρονομιάς ως πρακτική πολιτισμού η ίδια, συνθέτουν ενδεικτικές περιοχές ερευνητικού ενδιαφέροντος. Στο πλαίσιο του εν λόγω Θεματικού Πεδίου προσεγγίζονται κριτικά και με τη βοήθεια του φιλοσοφικού στοχασμού ποικίλες διαστάσεις αυτών των ζητημάτων και επισκοπείται σε συγκριτική και ιστορική προοπτική η εξέλιξη που διαμορφώνει η ανθρώπινη πολιτιστική δημιουργία. Η παρέμβαση αυτή, όπως αποτυπώνεται στη διαμόρφωση του χώρου, των τεχνών, της οικιστικής ανάπτυξης, της διαχείρισης των τεκμηρίων και της καθημερινής πρακτικής, συμπυκνώνει και αντανακλά κοινωνικές σχέσεις, εξουσιαστικές ιεραρχήσεις και ρητορικές κατεξουσιάσεις οι οποίες απαιτείται συνεχώς να αποτελούν αντικείμενο συστηματικής θεώρησης.

Το «Θεματικό Πεδίο» αποτελείται από τις εξής 4 «Θεματικές Ενότητες»:

3.1. Η αισθητική ως ζητούμενο δημιουργίας

- Τέχνη και τεχνική.
- Περιηγήσεις στο χώρο του ωραίου.
- Η τέχνη ως αντίσταση στον απόλυτο ορθολογισμό.
- Η τέχνη ως παράθυρο στον κόσμο.

Το ζήτημα της αισθητικής και της καλλιτεχνικής δημιουργίας αποτελεί τον άξονα αναφοράς και προβληματισμού στην εν λόγω «Θεματική Ενότητα». Αναπτύσσεται κριτικός στοχασμός αναφορικά με την τέχνη, το νόημα και το περιεχόμενό της στις σύγχρονες συνθήκες, ενώ ειδικότερες στοχαστικές αναζητήσεις αφορούν στο χώρο της αρχιτεκτονικής, των τεχνών και των τεχνικών, τις εικαστικές τέχνες και παρεμβάσεις, τον κοινωνικό και

Σελίδα 17 από 27

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

γεωγραφικό χώρο, τον κινηματογράφο και τη ζωγραφική. Για την προσέγγιση των σχετικών ζητημάτων αξιοποιείται κριτικά ο φιλοσοφικός στοχασμός και αναδεικνύονται διαστάσεις στο χώρο της αισθητικής και της δημιουργίας οι οποίες άπτονται της πολιτικής και των συνεπειών εξουσίας που αυτές κυφορούν. Ιδεολογικές συνεπαγωγές και ερμηνευτικές οπτικές, ρητορικές κατεξουσιάζσεις και αφηγηματικές φόρμες, συνθέτουν πεδία προβληματισμού με στόχο τον κριτικό διάλογο με προϊόντα του πολιτισμού και της κοινωνικής εμπειρίας.

Το εννοιολογικό περιεχόμενο της «Θεματικής Ενότητας» προσεγγίζεται μέσα από περιηγήσεις στο χώρο του Ωραίου, οι οποίες περιλαμβάνουν τους μεγάλους σταθμούς της δημιουργίας, τη μετάβαση από την ακρόπολη στην τσιμεντούπολη, την ιστορική επισκόπηση της οικοδομικής τεχνολογίας, τη σχέση της τέχνης με την τεχνική, την αισθητική του παράδοξου και του απροσδόκητου, την κόσμηση του δημόσιου χώρου. Ο στόχος των μαθημάτων οριοθετείται στην εξοικείωση των εκπαιδευομένων με την τέχνη και την αισθητική από την αρχαιότητα έως και τις μέρες μας, στη συνειδητοποίηση της κλασικής έννοιας του Ωραίου και των εξελικτικών αισθητικών μορφών μέσα στο χρόνο, στην πρόσληψη στοιχείων ταυτότητας του Ωραίου ανά τους αιώνες με έμφαση στο σήμερα, στην καταγραφή των αισθητικών δανείων και αντιδανείων, καθώς και της σχέσης της παράδοσης και της προόδου, του υπέρλογου και του ορθολογικού μέσα στο πλαίσιο της δημιουργίας.

3.2. Χώρος και κοινωνικές σχέσεις: Παρεμβάσεις και αναδιατάξεις

- Αρχιτεκτονική και Ιδεολογία: Διάλογοι στο χρόνο.
- Αστικό περιβάλλον, αλλοτρίωση, αφομοίωση και νεωτερισμοί.
- Η Αθήνα ως χώρος και (κοινωνική) σχέση: Από την πόλη σε μητρόπολη και παγκοσμιούπολη.
- Μαθαίνω να βλέπω: Παράδοση και σύγχρονα ρεύματα

Στην εν λόγω «Θεματική Ενότητα» εξετάζεται ο χώρος όχι ως ουδέτερο πλαίσιο, αλλά ως μέσο ώστε να κατανοηθούν ευρύτερες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές διαδικασίες οι οποίες συντελούνται κατά την παραγωγή και τη

Σελίδα 18 από 27

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

διαχείρισή του. Πρόκειται ουσιαστικά για την ανάλυση των κοινωνικών σχέσεων οι οποίες διασυνδέονται με το χώρο και δη αυτόν της σύγχρονης πόλης, τη μελέτη των τρόπων με τους οποίους ο χώρος εγγράφεται και αλληλεπιδρά με κοινωνικές σχέσεις, την εξέταση των ποικίλων τρόπων διαμόρφωσης σχέσεων ανάμεσα σε άτομα και κοινωνικές ομάδες και πως αυτές εγγράφονται σε συγκεκριμένους τόπους, την ανάπτυξη ενός προβληματισμού με άλλα λόγια για το πως ο χώρος παράγεται σε συγκεκριμένα κοινωνικά και πολιτικά πλαίσια και, κατ' επέκταση, επηρεάζει και επηρεάζεται, συντελεί στην αναπαραγωγή κοινωνικών σχέσεων ή στην αποδυνάμωσή τους.

Ειδικότερα ερωτήματα αφορούν στην αναζήτηση των σύνθετων σχέσεων εξουσίας, των αντιμαχόμενων ιδεολογιών, συμφερόντων, πρακτικών επιβολής και αντίστασης που δημιουργούν και αναδημιουργούν το χώρο της πόλης, καθώς και τον ευρύτερων τρόπων με τους οποίους είναι δυνατή η νοητική σύλληψη, ερμηνεία και συλλογική αναδιαμόρφωση του χώρου. Έννοιες που αναπτύσσονται και που διακρίνονται για την ιδιαίτερη βαρύτητά τους αναφορικά με την κατανόηση της θεματικής ενότητας είναι: ταυτότητα (κοινωνική και πολιτισμική), ομάδες, στερεότυπα, πολιτισμική παράδοση, ηχοτοπία, ηχώσημα, κοινωνικός αποκλεισμός, μετανάστευση, κοινωνική μίξη, κοινωνικός διαχωρισμός, δημόσιοι και ιδιωτικοί χώροι, στερεοτυπικές αναπαραστάσεις.

Η στοχοθεσία των μαθημάτων περιλαμβάνει την εξοικείωση των εκπαιδευομένων με θεωρητικές προσεγγίσεις, μεθόδους και πρακτικές, που εμφανίζονται κατά την επίδραση των κοινωνικών σχέσεων στο χώρο, καθώς και η κριτική επεξεργασία και αξιοποίηση των ζητημάτων του αστικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τα κοινωνικο-πολιτικά δικαιώματα και τις αντίστοιχες ευθύνες που αναφύονται από την παραγωγή και διαχείριση του χώρου. Από γενικότερη οπτική, επιδιώκεται η ανάδειξη φάσματος ιδεών το οποίο καλύπτει τα πεδία της κοινωνικής ανθρωπολογίας και της αστικής εθνογραφίας.

3.3. Ο πολιτισμός στην καθημερινότητα

Σελίδα 19 από 27

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Ο πολιτισμός ως κατάσταση και ως αξία.
- Αυτονόητα, αντινομίες και αναγκαιότητες.
- Τι πολιτισμός στην παγκοσμιοποίηση;
- Ταυτότητες, ιδιαιτερότητες και καθολικότητα.

Αντικείμενο της «Θεματικής Ενότητας» είναι η μελέτη του πολιτισμού στην καθημερινότητα. Προκειμένου να διαμορφωθεί γνωστικό περιβάλλον εξοικείωσης με τον εν λόγω στοχασμό εξετάζεται η ιστορική εξέλιξη εννοιών όπως κουλτούρα και πολιτισμός στον ευρωπαϊκό χώρο σε σχέση με τα διαφορετικά ιδεολογικά ρεύματα τα οποία καθόρισαν τη σημασία τους. Στο πλαίσιο αυτό αναπτύσσεται παράλληλα κι ένας εισαγωγικός στοχασμός στις φιλοσοφικές θεωρήσεις της έννοιας του χρόνου από την αρχαία ελληνική και πρωτοχριστιανική σκέψη έως τη μοντέρνα. Οι αναλύσεις αυτές επιτρέπουν να δημιουργηθεί το αναγκαίο θεωρητικό υπόστρωμα για την εξέταση των σύγχρονων πολιτισμικών εννοιών της μοντέρνας και της μεταμοντέρνας καθημερινότητας, καθώς επίσης και συγκεκριμένων προϊόντων πολιτισμού (κινηματογράφος, μουσική, τέχνη). Μέσω αυτών των αναζητήσεων επιχειρείται η δημιουργία ενός κριτικού πλαισίου υποδοχής του πολιτισμού και των ποικίλων του εκφάνσεων στην καθημερινότητα το οποίο μετατρέπει τους πολίτες από παθητικούς καταναλωτές σε κριτικούς συν-δημιουργούς πολιτιστικού νοήματος.

Στο πλαίσιο της «Θεματικής Ενότητας» αναπτύσσεται επίσης η σχέση του πολιτισμού με την κουλτούρα, της πολιτιστικής πολιτικής με την ανάπτυξη, ενώ διερευνάται η διασύνδεση του πολιτισμού ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής με την ποιότητα της καθημερινότητας και διαφωτίζονται οι βασικές παράμετροι της πολιτιστικής διαχείρισης. Επιπλέον, ιδιαίτερη προσοχή δίδεται στα μνημεία, και ειδικότερα σε ζητήματα όπως η σημασία του τόπου και του μνημείου του, η τουριστική εκμετάλλευση των μνημείων, ο τρόπος «πρόσληψης» του αρχαιολογικού χώρου. Αντίστοιχα, προσεγγίζεται η σημασία και η παρουσία των μουσείων, και μάλιστα ο τρόπος με τον οποίο ο πολίτης «διαβάζει» και κινείται σε ένα μουσείο τέχνης και σε ένα αρχαιολογικό μουσείο, καθώς και η συνειδητοποίηση της διεξαγωγής δράσεων στους μουσειακούς χώρους. Εκ παραλλήλου, τονίζεται η αξία του ελεύθερου χρόνου και η πολιτισμική αξιοποίησή του, η οποία αναφέρεται στην ενημέρωση του πολίτη για τις πραγματοποιούμενες εκθέσεις, για τα εκπαιδευτικά

Σελίδα 20 από 27

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

προγράμματα που λαμβάνουν χώρα σε μουσεία, για τις πολιτιστικές δραστηριότητες στους αρχαιολογικούς χώρους.

3.4. Τεκμήρια πολιτισμού: Μνήμη και προοπτική

- Αναζητώντας τα τεκμήρια του χθες στο σήμερα.
- Μνημεία: Χρήσεις και καταχρήσεις.
- Τεκμήρια και σημερινή πολιτιστική δημιουργία.
- Συμβολή του ψηφιακού πολιτισμού.

Η πολιτιστική παραγωγή, όπως αποτυπώνεται στα διάφορα τεκμήρια τα οποία ενσωματώνουν μνήμες και πληροφορίες για παρελθόντες κόσμους, συνιστά πεδίο προβληματισμού και αναζητήσεων στην εν λόγω «Θεματική Ενότητα». Η πολιτιστική κληρονομία, με τα υλικά και άυλα τεκμήρια που τη συνοδεύουν, η εθνική μνήμη η οποία εγκιβωτίζεται αλλά και διατρέχει την πολιτιστική παράδοση, καθώς και συλλογικές ταυτότητες που διαμορφώνονται με αναφορά στις «πολιτισμικές ρίζες», συγκροτούν αντικείμενα προβληματισμού και κριτικής προσέγγισης στα οποία ο φιλοσοφικός στοχασμός έχει σημαντικές συνεισφορές.

Στην κατεύθυνση αυτή αξιοποιούνται θεωρητικές εργασίες από το χώρο των «πολιτισμικών σπουδών» ώστε να γίνουν καταληπτές οι ποικίλες διαστάσεις των ιστορικών τεκμηρίων και να διαμορφωθούν σχήματα ερμηνείας για τη γενικότερη επιτελεστική λειτουργία τους στο πλαίσιο των σύγχρονων συμφραζομένων. Η κατανόηση των ιστορικών τεκμηρίων επιχειρείται επίσης να ανασυσταθεί στα ιστορικά τους συμφραζόμενα, στο πως δηλαδή διάφορες γραπτές πηγές παράγονταν, κυκλοφορούσαν και διαβάζονταν στην εποχή τους. Στη μελέτη των πολλαπλών διαστάσεων που περιβάλλουν τα τεκμήρια πολιτισμού συγκαταλέγεται επίσης η εξέταση των θεσμικών παρεμβάσεων και πρωτοβουλιών με τις οποίες επιχειρείται να διαφυλαχθεί με συστηματικό

τρόπο η πολιτιστική κληρονομία και τα ιστορικά τεκμήρια (πολιτικές, νόμοι, λειτουργία μουσείων, νέες ψηφιακές τεχνολογίες, κ.λπ.).

Μέσα στο προαναφερθέν περίγραμμα ορίζεται η έννοια του πολιτισμού, εξετάζονται ζητήματα που συναρτώνται με τη φυσική πολιτιστική κληρονομιά, αναδεικνύεται ο ρόλος της Ευρώπης και της UNESCO στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, αναλύονται οι κύριες συμβάσεις για την προστασία της κληρονομιάς αυτής καθώς και η συμβολή των μουσείων, ενώ ορίζεται παράλληλα η έννοια και το περιεχόμενο της τέχνης. Διερευνώνται, επιπροσθέτως, θέματα αρχαιοκαπηλίας, οι κίνδυνοι για τις ελληνικές αρχαιότητες, παρουσιάζεται η μέριμνα του ελληνικού κράτους για τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, πραγματοποιείται συγκριτική αναφορά ανάμεσα στη δημιουργία των ελληνικών και των ευρωπαϊκών εθνικών μουσείων, αναδεικνύονται οι λόγοι ίδρυσης και τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του μουσείου. Όσον αφορά στον τομέα της νομοθεσίας, αναλύονται η άδεια κατοχής κινητών μνημείων σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, οι υποχρεώσεις των συλλεκτών, των αρχαιοπωλών και των εμπόρων νεότερων μνημείων. Ως προς το πεδίο της πολιτικής, τονίζεται η οπτική των διαφορετικών καθεστώτων (ολοκληρωτικών, δημοκρατικών) απέναντι στα πολιτιστικά δημιουργήματα. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται και στις φεμινιστικές και στις μεταμοντέρνες προσεγγίσεις των τεκμηρίων πολιτισμού, καθώς και στις αντιδραστικές δημιουργίες. Αναφορικά με τις νέες τεχνολογίες, εξετάζονται οι συναφείς με τη θεματική ενότητα πτυχές της ψηφιοποίησης, της διάδοσης και της προβολής της πολιτιστικής δημιουργίας.

4. Θεματικό Πεδίο 4: Η Πολιτεία και Πολίτης

Στο πλαίσιο του εν λόγω «Θεματικού Πεδίου» αξιοποιείται ο φιλοσοφικός στοχασμός ώστε να προσεγγισθούν κριτικά ζητήματα που άπτονται της συλλογικής συνύπαρξης και των πολιτικών της διευθετήσεων. Η πολιτειακή οργάνωση και ο ρόλος του πολίτη, η κυβέρνηση των «δημοσίων υποθέσεων» ως τέχνη και επιστήμη, ως παραδειγματική συμπεριφορά και παιδευτική διαδικασία, συνθέτουν πεδία αναζητήσεων στα οποία η φιλοσοφική παρακαταθήκη είναι πλούσια σε γνωστικές συνεισφορές. Επίκεντρο των αναζητήσεων είναι η αξιολόγηση των σύγχρονων σχετικών ζητημάτων με τη γνωστική και εννοιολογική αρωγή της φιλοσοφίας.

Το θεματικό πεδίο αποτελείται από τις εξής 4 θεματικές ενότητες:

4.1. Ιδανική Πολιτεία. Ουτοπία;

- Ουτοπία vs Ου-τοπία.
- Ιδανική Πολιτεία και Σύγχρονη Πραγματικότητα.

Ποια είναι η ιδανική Πολιτεία; Μπορεί να υπάρξει; Ποια είναι ή μπορούν να είναι τα χαρακτηριστικά της; Πώς διαμορφώνονται στη σύγχρονη πραγματικότητα οι όροι με τους οποίους μπορούμε να φανταστούμε μια ιδανική Πολιτεία; Πόσο απέχει ή γεινιάζει η σύγχρονη πραγματικότητα με το ιδεώδες της ιδανικής Πολιτείας; Τα εν λόγω ερωτήματα συνθέτουν τους βασικούς άξονες προβληματισμού που θα αναπτυχθούν στο πλαίσιο της συγκεκριμένης «Θεματικής Ενότητας».

Επιπροσθέτως, ο προβληματισμός αυτός εκτυλίσσεται με βάση τις δύο διαστάσεις της ουτοπικής συλλογιστικής: α) της ουτοπίας ως ου-τοπίας, ως του μη-τόπου, που αναφέρεται σε μια κοινωνικο-πολιτική δημιουργία ως ανάμνηση μιας πρωταρχικής αρμονίας χαμένης στο παρελθόν, και β) της ουτοπίας ως ευ-τοπίας, μιας ιδανικής πολιτείας που εντοπίζεται στο πλαίσιο

Σελίδα 23 από 27

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

της μελλοντικής δημιουργίας υπό το φως της κυριαρχίας της πραγματικής, της γνήσιας ανθρωπότητας. Αναδεικνύεται κατά τον τρόπο αυτό η δισδιάστατη προσέγγιση του ουτοπικού ιδεώδους, ως χίμαιρας, αλλά κατά μείζονα λόγο ως μήτρας του πολιτικού και κοινωνικού σχεδιασμού και δομικού γνωρίσματος του λόγου της ιδεολογίας. Το ερευνητικό και ερμηνευτικό επίκεντρο της «Θεματικής Ενότητας» βαρύνει τη δεύτερη διάσταση του ουτοπικού στοχασμού, όπως εμφανίζεται στην ιστορία των ιδεών, με γνώμονα και αναφορές στο σύγχρονη πολιτική πραγματικότητα. Το χρονολογικό φάσμα εκτείνεται από την πρώτη ιδανική πολιτεία, την πλατωνική, έως και τις σημερινές μεταβιομηχανικές ουτοπίες.

Στόχος των μαθημάτων είναι η δημιουργία ερεθισμάτων με τη συνδρομή του φιλοσοφικού στοχασμού για την αποτίμηση του τρέχοντος πολιτειακού περιβάλλοντος και τη σχηματοποίηση ενός πιθανού περιγράμματος της ιδανικής Πολιτειακής θέσπισης και λειτουργίας που δικαιώνει την ενεργό συλλογική δράση για την υλοποίησή του.

4.2. Από τον πολίτη της πόλης-κράτους στο σύγχρονο πολίτη

- Άτομο και Συλλογικότητα.
- Πρακτικά προβλήματα και ο ρόλος του ενεργού πολίτη: Ανισότητες, Μετανάστευση, Ανεσφάλεια.

Στο πλαίσιο της εν λόγω «Θεματικής Ενότητας» εξετάζεται ο ρόλος και η θέση του πολίτη στις σύγχρονες συνθήκες και τα οξυμένα προβλήματα που τις χαρακτηρίζουν. Η κοινωνικοοικονομική ανισότητα, η ανασφάλεια, η μετανάστευση, ο κοινωνικός αποκλεισμός και η διαρκής αβεβαιότητα ένεκα των συνεχών ανακατατάξεων, μετακινήσεων και αλλαγών συνθέτουν ταυτόχρονα το περιβάλλον και την ίδια τη μορφή των συγκρούσεων που άτομα και ομάδες βιώνουν, αναπαράγουν ή επιχειρούν να ανατρέψουν. Οι ίδιες παράμετροι επιδρούν καταλυτικά στη διαμόρφωση ατομικών και συλλογικών ταυτοτήτων με αποτέλεσμα η κατανόησή τους να συμβάλλει στην κατανόηση του σύγχρονου πολίτη και των πολλαπλών εντάξεων, ταυτίσεων και αποποιώσεων του.

Σελίδα 24 από 27

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι παραπάνω προσεγγίσεις στηρίζονται και στην ανάδειξη των διαχρονικών πτυχών της έννοιας του «πολίτη», και ειδικότερα εν αναφορά προς την ιστορική εξέλιξη των ανθρώπινων κοινωνιών. Η στοχοθεσία των μαθημάτων περιλαμβάνει α) τον ιστορικό προσδιορισμό της πολιτικής διάστασης της ανθρώπινης συμμετοχής κατά την άσκηση ή την κριτική της εξουσίας στα οργανωμένα κοινωνικά σύνολα, β) τη διερεύνηση της εμφάνισης ή απουσίας του όρου «πολίτης» από την εκάστοτε πολιτική πραγματικότητα, και γ) την ανίχνευση του πυρήνα διαμόρφωσης της έννοιας του πολίτη στο σύγχρονο κόσμο, με βάση την ανάπτυξη των κύριων χαρακτηριστικών της στοιχείων και τη συγκριτική μελέτη των διαφοροποιήσεων της από προηγούμενες διαστάσεις της ή από διαφορετικές συγκροτήσεις σε ετερόκλητα πολιτικά, πολιτισμικά και κοινωνικά μορφώματα της εποχής μας.

Στο πλαίσιο των εν λόγω επιδιώξεων εξετάζονται ζητήματα όπως αυτά της μετάβασης από τη φυλετική κοινωνία στην πολιτική, της ανάδυσης της πόλης-κράτους με τη συναφή έλευση του όρου «πολίτης», της σχέσης των αυτοκρατοριών με την πολιτική, της ανάδειξης της σημασίας των θεωριών του κοινωνικού συμβολαίου, της διερεύνησης του περιγράμματος συμμετοχής του πολίτη στην εξουσία, της ανίχνευσης της οικονομικής διάστασης της ελευθερίας και της πολιτικής συμμετοχής, του φωτισμού των διαστάσεων της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και των εκτροπών της.

4.3. Αρχές και αξίες της πολιτειακής παιδείας

- Παιδεία και δημοκρατική πολιτεία.
- Παιδεία, ηγεσία και δημοκρατική λογοδοσία.

Η εν λόγω «Θεματική Ενότητα» επικεντρώνεται στο ζήτημα της πολιτειακής παιδείας, τις αρχές και τις αξίες που τη συνθέτουν ως διαδικασία αγωγής υπεύθυνων και ενεργών πολιτών. Η πολιτειακή παιδεία προσεγγίζεται επίσης ως διεργασία ανάδειξης ηγετών και τρόπων άσκησης της (κυβερνητικής) εξουσίας, ως διαδικασία άρρηκτα συνδεδεμένη με τη δημοκρατική λογοδοσία.

Η ερευνητική αφετηρία τίθεται στον ορισμό του περιεχομένου των εννοιών του πολίτη και της παιδείας από την αρχαιοελληνική φιλοσοφία και κοινωνία. Η προσέγγιση αυτή εκτείνεται έως και τις μέρες μας. Καίριοι άξονες ανάδειξης

της συμβολής της παιδείας στη διαμόρφωση πολιτών αποτελούν: α) η προσέγγιση του πολίτη κατά τη μετάβαση από τον πολίτη της πόλης-κράτους στον πολίτη του έθνους-κράτους και τον μετανεωτερικό πολίτη, η πρόσληψη της πλατωνικής και αριστοτελικής έννοιας της παιδείας ως αφηρητικού υποβάθρου της πολιτικής δημιουργίας, η διερεύνηση της συνάρτησης μεταξύ παιδείας και ελευθερίας, αυτονομίας, υπευθυνότητας, ίδια δε ως αντίδοτων στην υποδούλωση και τη χειραγώγηση, η ανίχνευση του ρόλου του παράγοντα «πειθαρχία» στο πλαίσιο της παιδείας ως πεδίου άσκησης της εξουσίας, καθώς και της ηθικής και πολιτικής συναίνεσης εν αναφορά προς την κοινωνική ανισότητα, η διαλεύκανση της χρήσης της σχολικής γνώσης στο πεδίο της άσκησης πολιτικής, η κριτική στην τάση αποπολιτικοποίησης της εκπαίδευσης, η αποσαφήνιση της σχέσης ανάμεσα στην παιδεία και τον παγκοσμιοποιημένο πολίτη.

Στόχος της «Θεματικής Ενότητας» είναι η διαμόρφωση εκείνου του θεωρητικού υποβάθρου όπου θα μπορεί να ιχνηλατηθεί το ιδεώδες της δημοκρατίας μέσα από την αξιοποίηση της πολιτειακής παιδείας και της εφαρμογής του στη σύγχρονη πραγματικότητα, συνθήκη η οποία επαναφέρει στο προσκήνιο το ζήτημα των αξιακών θεμελιώσεων της πολιτικής πράξης και ηγεσίας.

4.4. Η τέχνη (;) του κυβερνάν

- Η δημοκρατία ως ουτοπία, αξία και διαδικασία.
- Λήψη αποφάσεων και συλλογική βούληση.
- Κυβέρνηση και (δια)κυβέρνηση.
- Πολιτική και επίλυση συγκρούσεων.
- Αντιδημοκρατικές προκλήσεις στις σύγχρονες δημοκρατίες.

Το κεντρικό για την πολιτική σκέψη ζήτημα της "τέχνης του κυβερνάν" επιχειρείται να εξεταστεί -έστω και ακροθιγώς- στο πλαίσιο της εν λόγω «Θεματικής Ενότητας». Η πολιτική οργάνωση βάσει του δημοκρατικού προτύπου και αξιακού ιδεώδους εγείρει συνεχώς στο ιστορικό προσκήνιο το ζήτημα της πολιτικής ηγεσίας ως πηγή δράσεων για τη διευθέτηση των

Σελίδα 26 από 27

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

κοινωνικών συγκρούσεων, αλλά και τον συντονισμό της κοινωνικής συνεργασίας όποτε και όπου αυτή ανακύπτει. Ωστόσο, είτε πρόκειται για τέχνη είτε για τεχνική η οποία υπακούει σε επιστημονικές βάσεις, το ζήτημα της κυβέρνησης παραμένει δια μέσου των αιώνων θεμέλιο του πολιτικού. Στη θεματική ενότητα αξιοποιείται ο σχετικός φιλοσοφικός στοχασμός ώστε να εξεταστούν οι ιστορικές απαντήσεις που διατυπώνονται σε σχέση με τα εν λόγω ζητήματα.

Το εννοιολογικό φάσμα των μαθημάτων συμπεριλαμβάνει τον καθορισμό του «πολιτικού», του περιεχομένου και του σκοπού της εξουσίας, τις έννοιες της πολιτικής ενσωμάτωσης και σύγκρουσης, της συλλογικής βούλησης και δράσης, τα γνωρίσματα των διαφόρων μοντέλων δημοκρατίας. Η διασύνδεση των θεμάτων αυτών με την κλασική και τη νεότερη πολιτική θεωρία συνιστά χρήσιμο οδηγό. Η αξιοποίηση του παρελθόντος και των θεωρητικών σχημάτων που εκτείνονται έως τις μέρες μας εντάσσεται στον ερμηνευτικό πυρήνα του θεματικού πεδίου, ο οποίος χαρακτηρίζεται από το σύγχρονο πολιτικό προβληματισμό, την κριτική των πολιτικών εξελίξεων καθώς και της ποιότητας, αλλά και του μέλλοντος, της δημοκρατίας. Υπό την παραπάνω οπτική, σημαντικές ερευνητικές προϋποθέσεις συνιστούν η πολιτική και κοινωνική εκπροσώπηση, τα πολιτικά κόμματα, τα οργανωμένα συμφέροντα, τα δίκτυα κοινωνικής αλληλεγγύης, τα κοινωνικά κινήματα, η μετάβαση από την κυβέρνηση στη διακυβέρνηση, οι σύγχρονες αντιδημοκρατικές προκλήσεις, η οικουμενικότητα, ο διεθνισμός, η παγκοσμιοποίηση.

Μέσω της ιστορικής αναδίφησης και γνωστικής οικειοποίησης επιδιώκεται να δημιουργηθεί περιβάλλον κριτικού στοχασμού για το σήμερα και των κρίσιμων προβλημάτων τα οποία χαρακτηρίζουν την εποχή μας από την άποψη της λειτουργίας του πολιτικού συστήματος και της δημοκρατίας. Κι αυτό, διότι ο τρόπος διαμόρφωσης των πολιτικών αποφάσεων που αφορούν στην ατομική και συλλογική μοίρα δεν μπορεί παρά να αντανακλά αυτήν ακριβώς την υπόσταση και λειτουργία της ίδιας της δημοκρατίας ως πρότυπο οργάνωσης της συλλογικής διευθέτησης και εμπειρίας.

Σελίδα 27 από 27

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ